

Geloof en onderwijs

Catechese als levenslang leren

M *Mabuhay, de reis van ons leven*

Vorming naar ziel, hart en geest

G *Geloof en wetenschap*

Uitvaartverzorging van Gemert

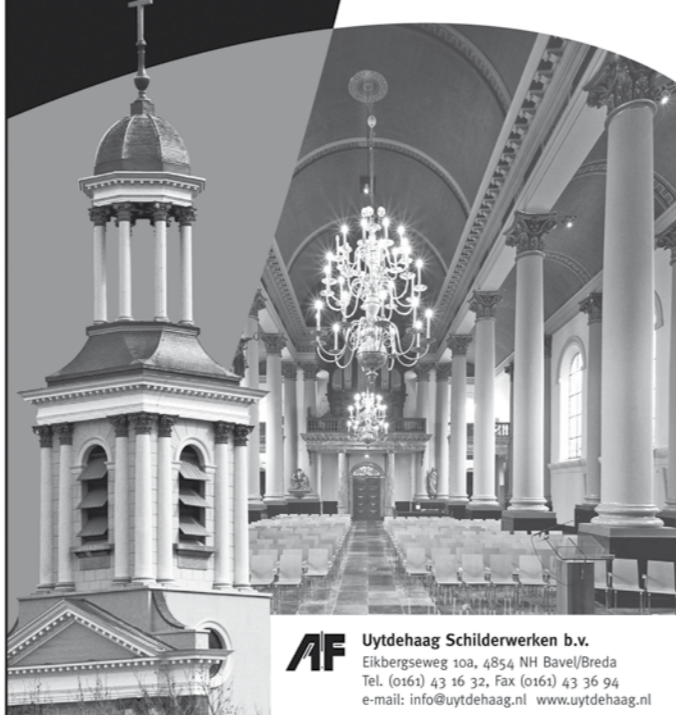
Heuvelstraat 181, 4812 PJ Breda
tel: 076 - 521 28 68
www.gemert-uitvaart.nl

Dag en nacht bereikbaar
Voor een persoonlijke verzorging van crematie of begravenis.

Vraag ons gratis informatiepakket aan.

Uw wens ... onze zorg

Uw specialist in ambachtelijk restauratie- en renovatie-schilderwerk

Uytdehaag
schilderwerken b.v.

AF Uytdehaag Schilderwerken b.v.
Eikbergseweg 10a, 4854 NH Bavel/Breda
Tel. (0161) 43 36 32, Fax (0161) 43 36 94
e-mail: info@uytdehaag.nl www.uytdehaag.nl

Monumentenherstel

Al vanaf 1950 landelijk gespecialiseerd in:

- Houtrestauratie
- Duivenwering
- Houtconservering
- Onderhoudscontracten
- Vochtbestrijding

Recente projecten: Westerkerk, Zuiderkerk, Paleis op de Dam, Paleis 't Loo, Paleis Soestdijk, Kasteel Drakestein, Koninklijke stallen, Binnenhof, Ridderzaal, Stadhuis Groningen, Kruissherencomplex Maastricht, Kathedrale Sint Bavo Kerk Haarlem, molens Kinderdijk en vele andere molens, kerken en monumentale panden.

Protekta
Conserduc-Renofors

Postbus 72 | 5420 AB Gemert | tel. 0492-364292 | www.protekta.nl

Voor de toekomst van ons verleden.

Restauratie en onderhoud van monumenten is bij Nico de Bont in vertrouwde handen. Dat bewijzen onze 80 restaurateurs elke dag weer. Ook bijvoorbeeld bij de huidige restauratie van de kathedrale basiliek van Sint-Jan te 's-Hertogenbosch. Minutieuze vakmanschap, voor de toekomst van ons verleden...

nico de bont
Aannemingsbedrijf Nico de Bont B.V.
Postbus 76, 5260 AB Vught
Tel. 073-518 94 80, fax 073-518 94 90,
www.nicodebont.nl

Colofon

Dit magazine is een uitgave van het bisdom Breda. Het verschijnt als kwartaalblad. Een individueel postabonnement is mogelijk tegen betaling van een bijdrage voor de verzend- en administratiekosten. Het blad is gratis.

Stuur voor een postabonnement voor 2009 een e-mail naar: magazine@bisdombreda.nl en maak ten minste € 10,- over op girorekening 1066316 t.n.v. Uitgeverij bisdom Breda, o.v.v. postabonnement magazine, postbus 90.189, 4800 RN Breda. Of bel T 076 5223444. Nummers worden toegestuurd na ontvangst van uw betaling.

Redactie

Monique van Delft,
Peter Hoefnagels,
Hans de Jong,
Frank van der Linden,
Daphne van Roosendaal
(hoofdredacteur).

Beeld/fotografie

Stock.xchng
(p. 8, 9, 14, 15, 18, 24, 25)
J. Wouters (p. 11, 12, 13)
Mencia de Mendoza Lyceum
(p. 16, 17)
I. Bertens (p. 22)
Overige: bisdom van Breda

Adres redactie

E magazine@bisdombreda.nl
T 076 5223444
F 076 5216244
Postbus 90189
4800 RN Breda

Advertentieverkoop

Acta Uitgeversorganisatie
E info@actauitgevers.nl
T 0475 463465
Postbus 7160
6050 AD Maasbracht

Vormgeving en druk

Brainstorm & Concept, Breda

Issn nummer: 1874-0480

Inhoud

'We moeten het allemaal doen met onze talenten'	4
Catechese als levenslang leren	6
Religieuzen en onderwijs	8
Katholiek onderwijs voor dummies	10
Mark Kuster: 'Theologie kan mensen helpen antwoorden te vinden'	11
Bart van Gils: 'De school is betrokken bij de Kerk en het dorp'	12
Isabella Bakker: 'Ik beleef mijn werk als een roeping'	13
'Mabuhay, de reis van ons leven'	16
Geloof en wetenschap	18
De katholieke school	20
Vorming naar ziel, hart en geest	22
Kerk en school: Rijk verleden en hoopvolle toekomst?	24
Kerk in de steigers	26

Van de redactie

Dit bisdommagazine werd gemaakt om het gesprek over de identiteit van katholieke scholen te ondersteunen. Het veertigjarige jubileum van de Diocesane Katholieke Schoolraad in 2009 was de eerste aanleiding om het te maken.

'Geloof en onderwijs' gaat over ontwikkeling van de mens en ontwikkeling van de samenleving, want katholiek onderwijs bereidt kinderen voor op hun verantwoordelijkheid ten aanzien van zichzelf, de medemens en de maatschappij.

Katholiek onderwijs is er niet alleen voor katholieke leerlingen en het overstijgt de lessen godsdienst of levensbeschouwing. Het is er voor de mens, voor iedere mens en de gehele mens. De Kerk beschouwt de educatieve opdracht van de katholieke school als een werk van liefde en een dienst aan de samenleving. Die dienst is verbonden met de opdracht die aan de Kerk is toevertrouwd. Daarin gaat het er om dat God mensen concreet met zijn liefde kan bereiken, en dat mensen - overeenkomstig ieders waardigheid worden wie zij zijn: geliefd beeld van God.

‘We moeten het allemaal doen met onze talenten’

De Liduinaschool in Breda heeft ruim 500 leerlingen, verspreid over vier locaties. De school voor zeer moeilijk lerende kinderen (ZLMK) heeft een regiofunctie. 's Ochtends en aan het eind van de schooldag rijden de busjes met leerlingen af en aan.

Leerlingen zijn in de leeftijd van 4 tot 20 jaar. Er zijn drie 'leerlingenstromen', een A-stroom, een B-stroom en een C-stroom. Joke Alberts, voorheen leerkracht op de school en nu intern begeleider, typeert de leerlingen qua ontwikkelingsmogelijkheden. De leerlingen hebben een cognitief ontwikkelingsniveau van een tweejarige tot dat van een negen- of tienjarige. Ze waarschuwt voor een al te directe aanduiding: "Onze leerlingen zijn grillig qua ontwikkelingsperspectief. Ze hebben uitschieters. Een autistisch kind kan bijvoorbeeld enorm begaafd zijn als het gaat om wereldoriëntatie, terwijl het op het gebied van begrijpend lezen door de mand valt."

'Eruit halen wat erin zit'

De leerlingen hebben hun beperkingen, maar de Liduína is een echte school. "Ze krijgen hier geen dagtherapie. We gaan altijd uit van een toekomstperspectief," aldus Joke Alberts. Het doel van het onderwijs is, kort gezegd, eruit halen wat erin zit. Paul Hotterbeekx, directeur van de school: "Hoe klein de stappen ook zijn en hoeveel tussenstappen er bij leerlingen ook nodig kunnen zijn, dat is het doel: eruit te halen wat erin zit."

Hotterbeekx: "Het meest opvallend is hun ontwikkelingsachterstand die hen beperkt in de omgang met de wereld en zichzelf." Maar, zegt Alberts: "Deze kinderen zijn niet anders dan jij of ik. We moeten het allemaal doen met onze talenten. Dat is voor hen niet anders dan voor ons. We zijn gelijk ook wat betreft zingeving. We zijn elkaars gelijke op weg naar het geluk."

Leerdoelen

Op die manier is ook het onderwijs gelijk, met concrete leerdoelen die voor de leerlingen gelden. Paul Hotterbeekx: "Als kinderen hier weggaan als ze 19 of 20 zijn, moeten ze het waar kunnen maken in de samenleving. De laatste leerjaren op school staan in dat teken. Per leerlingstroom hebben we doelen die te maken hebben met het vervolgetraject van de leerling. Weinigen zullen werkelijk zelfstandig kunnen functioneren. Maar er zijn doelen wat betreft wonen, werk en vrije tijd. Dat zijn de drie thema's waar we de laatste schooljaren met de leerling aan werken. En we streven ernaar voor iedereen een vorm van arbeid te vinden die bij ze past. Deze kinderen horen erbij en leveren een bijdrage aan de maatschappij, hoewel dat soms een heel kleine bijdrage is."

Als een leerling de leerdoelen heeft gehaald, kan hij of zij eerder uitstromen. Dan is bij wijze van spreken het examen gehaald. Over een 'examen' gesproken geeft de directeur aan dat er overleg is tussen scholen om de certificaten die worden uitgereikt geaccrediteerd te krijgen. Dat is van belang voor de werkgever. Joke Alberts: "We spreken over burgerschap van de kinderen. Het is plezierig voor hen als ze hier een certificaat halen, dat ze daarmee een officieel erkend document hebben waar ze iets aan hebben in de samenleving."

Meedoen

De school wil de leerlingen toerusten om, zoals Hotterbeekx aangeeft, te participeren in de samenleving. Joke Alberts: "Gewoon zoals het kan. Dat houdt bijvoorbeeld in voor kinderen met het Downsyndroom, die vaak wat knuffelig zijn, dat ze leren dat niet te doen als ze in de horeca werken. Ze mogen 'uitzonderlijk' zijn, maar als ze het daarbij blijft en ze niet leren, dan komen ze niet verder."

Geloof

Het godsdienstonderwijs op de school maakt gebruik van reguliere lesmethodes. In de lessen levensbeschouwing komen de christelijke waarden aan bod zonder dat deze direct katholiek 'gelabeld'

zijn, aldus Hotterbeekx. Joke Alberts vult aan: "Je kunt mensen niet verplichten tot geloof. Maar ik ben ook een 'schooljuf'. Je mag kinderen best wat vertellen over het katholieke geloof in Jezus Christus. Kijk, ik ben van de generatie die is opgegroeid met de catechismus. Ik kreeg les bij de ursulinnen. Daar heb ik meegekregen dat je, als je op de weg van Jezus zit, wordt begeleid en geleid. En als je het een keer niet goed deed, wist je waar je terecht kon voor vergeving. Je bent welkom ook als je fouten hebt gemaakt. Geloven is liefde. Ook bij de jongere collega's zie ik die liefde. Voor mij is het makkelijker om over geloof te spreken dan voor hen, het zit bij mij in de genen."

Alberts: "Als leerkracht merk je dat kinderen het heerlijk vinden om kennis te nemen van dingen. Daarmee heb je ook een verantwoordelijkheid in het aanbod dat je de kinderen doet. We laten ze kennismaken met de katholieke traditie, met de christelijke feesten van Pasen en Kerstmis. Ook islamitische kinderen herkennen zich daarin." Vanwege hen is er ook aandacht voor bijvoorbeeld het Suikerfeest.

Kloosterweekend

Hoewel niet alle leerkrachten op school de geloofsdimensie mee kunnen voltrekken en jongere leerkrachten minder geloofstradities hebben meegekregen, geven beiden aan dat de waarden van waaruit het werk wordt gedaan levend zijn. De bisschoppelijk gedelegeerde voor het onderwijs, Martina Meul, en Hotterbeekx hebben samen nagedacht over een kloosterweekend voor leerkrachten, als bezinningsdagen met reflectie op de vragen: Wat doet ertoe? Waarover gaat het in je professionele leven? Wat is je eigen plaats daarin? Hotterbeekx: "Dat soort momenten moeten we inbouwen, misschien wel veel vaker dan we nu doen."

Daphne van Rosendaal

Catechese als levenslang leren

In september verscheen de 'Oriëntatietekst voor de parochiecatechese in de Nederlandse kerkprovincie'. De tekst stuurt aan op een permanente vorming voor een doorleefd en geleefd geloof.

Goed onderwijs voor de geloofsleerlingen, de heilige Augustinus (354-430) pleitte er al voor. Hij schreef een basis cursus over het christelijk geloof: De catechizandis rudibus. Hoe raak je je leerlingen met datgene waardoor jij geraakt bent, namelijk leven vanuit de ontmoeting met de Heer?

Die vraag stelden de Nederlandse bisschoppen zich ook. De 'Oriëntatietekst voor de parochiecatechese in de Nederlandse kerkprovincie' geeft daarop een antwoord: catechese als een levenslang leren.

Persoonlijk kiezen

Lang, en op verschillende plaatsen is dat nog steeds zo, is de initiatie in geloof en Kerk een vanzelfsprekend samenspel geweest tussen gezin, school en parochie. Die inleiding gebeurde in de kleine huisrituelen en momenten van gebed, in de

godsdienstles op school en in de beleving van de liturgie in de parochie met zijn bijzondere momenten, zoals een eerste heilige communie of het heilig vormsel. Dit is aan het veranderen. Gelovig zijn en kerkbetrokken zijn is steeds meer een kwestie van persoonlijke keuze aan het worden.

Voortdurend verlangen

Daarbij blijft er menselijke verlangen naar zingeving en spiritualiteit. Er is geloofsverlangen zonder kerkelijke verbinding of kerkelijk engagement. Mensen kloppen aan bij de Kerk, zelf ooit gedoopt, op scharniermomenten in het leven: in een crisis of bij de dood van een geliefde. Maar ook de inzegening van een huwelijk en de doop van een kind zijn momenten dat de Kerk in zicht komt. Daar liggen kansen om te spreken en te getuigen dat God liefde is en mens geworden is in Christus, en liefde te doen door om te zien naar elkaar.

Geloof en daden

Een getuigende Kerk, zuidelijke katholieken zijn het niet zo gewend om te praten over en vanuit geloof. Geloof moet je doen en uit zich vaak in inzet voor vereniging of kerkgemeenschap, in goede werken. De apostel Jacobus stelde het al: geloof zonder daden, wat is het waard? Evenzo horen we de heilige Augustinus die schreef in zijn boekje over catechese. "Haar doel is dat mensen door het Woord van God te horen zouden gaan geloven, dat zij door te geloven zouden gaan hopen, en dat zij door te hopen zouden gaan liefhebben."

Missie

De oriëntatietekst spreekt van een missionair zelfverstaan van de Kerk, van haar voorgangers en gelovigen. Het is een zelfverstaan dat leeft vanuit het besef dat gelovigen leven uit de handen van de Vader, door de Zoon en in de heilige Geest. Het behoort tot het wezen van de Kerk; missie naar buiten in de wereld, maar ook missie naar binnen. We kunnen onze zending slechts vervullen in de mate dat we onszelf meer openstellen voor God en zijn werk in de mensen en de wereld. Want we kunnen niet in contact treden met mensen, in de samenleving zoals ze is, als we zelf niet de band tussen ons geloof en ons concrete leven hebben doorleefd en doorvoeld.

Innerlijke herbronning

Er is een innerlijke herbronning nodig. Hoe dit te doen? De oriëntatietekst geeft de krachtlijnen als volgt aan:

- door een luisterende gemeenschap te worden: luisterend naar Gods woord. Als we catechese als permanente initiatie zien, betekent dit dat ons geloof een voortdurend op weg gaan is met het woord van God en ook voortdurend herbronning nodig heeft. Dat betekent dat we initiatieven moeten ontwikkelen die de gelovigen uitnodigen samen over het geloof te leren, te reflecteren, het te toetsen aan de Schrift en traditie, en het uit te spreken en te vieren. Zo groeien gelovigen samen naar een hechtere geloofsgemeenschap, die het geloof uitdraagt.
- door gemeenschap te zijn die gevoed wordt door de sacramenten als werkzame tekenen van de ontmoeting met Christus, een gemeenschap die wordt opgebouwd vanuit de eucharistie, bron en hoogtepunt van het kerkelijk leven.

- door een dragende en voedende gemeenschap te zijn. Catechese is een verantwoordelijkheid van heel de christelijke gemeenschap. De catecheten verrichten in het bijzonder catechetisch werk en mogen zich gedragen en gevoed weten door de gemeenschap.
- door een uitnodigende en verwelkomende Kerk te zijn, die leeft van wat zij gelooft en dit uitdraagt. De oriëntatietekst vervolgt en geeft aan dat we catechese meer moeten gaan zien als "leren geloven naar het model van permanent geloofsleerling zijn." Het is voortdurend intreden in geloof, steeds vanuit het besef dat Christus initiator is. Hij is het die ons roept tot bekering.

Leerling worden

Geloven in Christus, in het Rijk Gods, veronderstelt voortdurend 'ommekeer' in het leven. De bekering is een permanente uitdaging om in alles het Rijk Gods te zoeken. Daartoe kan catechese steeds uitdagen. De doop verbindt ons met Christus. In het besef van het gedoopte bestaan wordt de gelovige telkens opnieuw uitgedaagd leerling van Jezus te worden en zich de vraag te stellen: Wat betekent het gedoopt zijn voor je leven? In het bisdom van Breda wordt het permanent geloofsleren van zowel beroepskrachten als gelovigen bevorderd. Bijvoorbeeld door de kadercursus liturgie, de kadercursus catechese die in ontwikkeling is en straks de kadercursus diaconie. Maar bijvoorbeeld ook in het aanbieden van het geloofsgesprek voor hen die zoeken naar hernieuwde kennismaking met geloof (in projecten als Opnieuw beginnen en Geloven nu). Daarnaast is ook de bisdombedevaart naar Lourdes belangrijk gebleken, vanwege het samen met elkaar op weg gaan om het geloof te beleven, te verdiepen en erover te spreken. In 2011 wordt opnieuw een bisdombedevaart georganiseerd, als ook de Wereldjongerendagen in Madrid plaatsvinden. Beide zullen catechetische trajecten worden. Er wordt nagedacht over nieuw aanbod voor catechese rond de sacramenten voor zowel kinderen als hun ouders. Tenslotte, zonder volledig te willen zijn, zijn er de geloofsboekjes uit 2008 en de boekjes uit 2009 over het kerkgebouw als huis van God. Speciaal vanwege de sacramentencatechese zullen in 2010 geloofsboekjes verschijnen over de sacramenten.

Peter Hoefnagels,
diaken, hoofd pastorale dienstverlening

Religieuzen en onderwijs

De opbouw van het katholiek onderwijs in Nederland is niet denkbaar zonder de hulp van religieuze congregaties. Dit geldt ook voor het bisdom van Breda.

Katholieke leken vertrouwden vanouds het onderwijs graag aan religieuzen toe. Toen het St. Norbertuslyceum in 1919 in Roosendaal werd gesticht, zochten de 'founding fathers' naar een religieuze orde die de school wilde leiden. Bisschop Hopmans stond afwijzend tegenover dit plan, omdat deze orde ook een openbare hulpkerk zou willen. Het lyceum werd een lekenschool net zoals het Mollerlyceum in Bergen op Zoom, Het Onze Lieve Vrouweylyceum in Breda en het Janseniuslyceum in Hulst. De oude ordes en congregaties hebben in het bisdom dan ook geen scholen gehad. Wel was een rol weggelegd voor jongere zuster- en broedercongregaties. We bespreken hier de voornaamste.

Franciscanessen

Een belangrijke rol was weggelegd voor zusters franciscanessen. In 1801 arriveerden enige uit Zuid-Nederland gevluchte zusters in Dongen. Zij waren Reguliere Derde Ordelingen van Franciscus van Assisi. Zij volgden een strenge regel. Hun geestelijk leidsman Adrianus Oomen wist een verzachting in te voeren, zodat deze zusters een

pensionaat voor meisjes konden oprichten. Hier ligt het begin van het katholiek onderwijs in het bisdom van Breda.

Verschillende stichtingen volgden. In 1820 stichtten de zusters een nieuw klooster in Etten. Dit werd de basis van de congregatie van de franciscanessen van Etten. Aan dit klooster werd een pensionaat verboden. De stichteres van deze congregatie, moeder Marie-Joseph, behaalde in 1822 haar onderwijsakte. De zusters van Etten richtten in dit dorp eveneens een armenschool op. Het was het eerste begin van de katholieke dorpsscholen.

Dit initiatief trok ook buiten Etten de aandacht. Kapelaan Hellemons van de Roosendaalse Sint Jansparochie wist met medewerking van de burgemeester en apostolisch vicaris Van Hooijdonk toestemming te krijgen tot de oprichting van een christelijke burger- en armenschool. In 1832 startte deze school met medewerking van vijf zusters uit Etten. In 1834 werd ook dit klooster zelfstandig. Hier ligt de bakermat van de franciscanessen van Roosendaal.

De Oudenbossche cisterciënzerkapelaan W. Hellemons streefde naar een soortgelijk instituut in zijn parochie. Op zijn verzoek openden in 1837 enkele zusters vanuit Roosendaal een dagschool voor meisjes dat uitgroeide tot het pensionaat Sint Anna.

Broedercongregaties

Deze kapelaan wilde zich ook inzetten voor de vorming van jongens. Uit een door hem opgerichte Mariacongregatie voor jongens groeide een opvoedingsgesticht voor jongens. Hellemons wilde de leiding toevertrouwen aan broeders en vond daarvoor twee Oudenbossche jongens bereid, Mattheus Huijbregts en Antoon Frijters. Zij hadden roeping voor het religieuze leven. Na een noviciaat in Gent openden zij het nieuwe instituut in een klein huisje in Oudenbosch. Huijbregts noemde zichzelf vader Vincentius. Als zodanig staat hij bekend als de stichter van de broeders van Saint Louis te Oudenbosch. Deze stichting had veel succes.

Naast de broeders van Oudenbosch werden ook de broeders van Huijbergen van groot belang. De congregatie werd gesticht in 1854.

Om aan de toenemende vraag naar onderwijzers en onderwijzeressen te voldoen waren kweekscholen nodig. De broeders van Oudenbosch richtten in 1905 een kweekschool op. Deze was niet alleen bestemd voor broeders. Ook leken ontvingen hier hun vorming tot onderwijzer. Tijdens het interbellum leidden religieuze kweekscholen in Baarle-Nassau, Oudenbosch (twee), Bergen op Zoom (twee), Dongen, Breda en Etten. In 1920 werden bijzonder en openbaar onderwijs financieel gelijkgesteld. Hierdoor konden in het onderwijs meer leken aangesteld worden. Geleidelijk aan nam de invloed van religieuzen dan ook af.

Verminderde invloed

Heel duidelijk blijkt dit uit de geschiedenis van de broeders van Huijbergen. Hun levensloop staat model voor andere religieuze ordes en congregaties in Nederland. Zoals elke congregatie werden deze broeders geconfronteerd met een teruglopend aantal roepingen. Na 1981 deed niemand meer zijn eeuwige professie. Tegelijkertijd traden vitale broeders uit.

Dit was niet de enige oorzaak van de verminderde invloed van religieuzen. Door de geboortegolf

groeide het katholiek onderwijs in de jaren vijftig van de vorige eeuw explosief. De broedercongregaties konden deze groei niet bijbenen. De broeders van Huijbergen richtten in 1963 hun laatste school op. Deze was niet in het bisdom van Breda, maar in Amsterdam gelegen.

Na die jaren was het sluiten en fuseren wat de klok sloeg. In 1971 ging de kweekschool van de broeders van Huijbergen in Breda samen met de Mariakweekschool voor meisjes van de franciscanessen van Mariadal in deze plaats. Voor de broeders was dit vrij ingrijpend, omdat ze op die manier hun eigen opleidingsinstituut opgaven.

Van oudsher hadden de broeders veel scholen in stadscentra. Door een teruglopend aantal leerlingen moesten ze deze opheffen. Scholen werden overgedragen aan plaatselijke schoolbesturen.

Het aantal scholen in het bisdom van Breda dat onder hoede van de broeders van Huijbergen stond daalde van 27 in 1972 naar 18 in 1975. Niet alle broeders waren hiermee even gelukkig. Sommigen spraken zelfs van een uitverkoop van scholen. In 1977 richtten de broeders de scholenstichting Sainte Marie op om hun scholen te beheren. Maakten aanvankelijk vier broeders deel uit van het bestuur, vanaf 1992 geen enkele.

Hetzelfde geldt voor de onderwijzers. In 1961 werkten 161 broeders in het onderwijs. Dat nam af tot 86 in 1974 en veertig in 1979. Na 1980 ging de daling door. In 2003 ging broeder Theo Eijkhoudt met pensioen. Met hem kwam een einde aan de jarenlange aanwezigheid van broeders in het onderwijs.

Hans de Jong

Literatuur: Rob Wolf, Huijbergen en de uiteinden der aarde; de broeders van Huijbergen; 1985-2004. Huijbergen, Congregatie van de Broeders van Huijbergen, 2004.

Katholiek onderwijs voor dummies

- Het katholiek onderwijs is bewust betrokken op Gods uitnodiging aan de mensen om met Hem in gemeenschap te zijn en brengt leerlingen in contact met Jezus Christus. Het katholiek onderwijs laat zich voeden door de heilige Schrift en de joods-christelijke traditie. Het houdt Gods koninkrijk voor ogen als heil voor allen. Het weet zich verbonden met de Rooms-katholieke Kerk. De school tracht te bevorderen dat leerlingen op weg gaan naar een synthese van katholiek geloof en cultuur.
- Katholiek onderwijs richt zich op de vorming van de gehele menselijke persoon - op wat leerlingen fysiek, sociaal, ethisch en spiritueel ten goede komt. Het wil hen tot persoon vormen, open voor en in relatie tot: zichzelf, de ander, de wereld en God.
- Katholiek onderwijs is onderwijs voor elke mens, met een bijzonder oog voor de zwakkeren. Openheid voor elke leerling en speciale aandacht en zorg voor de minder kansrijken en minder getalenteerden kenmerken het katholiek onderwijs.
- Katholiek onderwijs heeft oog voor de gemeenschap. Het leeft uit het besef dat mensen zonder betrokkenheid op elkaar en onderlinge solidariteit niet tot volle ontplooiing kunnen komen. Mensen danken veel aan elkaar, ook aan generaties die vooraf gingen.
- De katholieke school is bewust bezig met de (her)ontdekking en vertaling van de waarden, met name die waarden die kenmerkend zijn voor het katholieke leven. Draagkracht daarvan bij schoolleiding, leerkrachten en het schoolbestuur is van groot belang. Ook ouders en leerlingen kunnen daarin actief participeren.
- De leer- en leefgemeenschap die een school is, zal zich met name profileren op die vier gebieden die ook kenmerkend zijn voor de geloofsgemeenschap: de gemeenschapsvorming, het vieren, het leren en dienen.
- In het bisdom is de bisschoppelijk gedelegeerde voor het onderwijs namens de bisschop de contactpersoon met alle instanties die zorg dragen voor het katholiek onderwijs in het voortgezet en primair onderwijs. De bisschoppelijk gedelegeerde is voor hen adviseur. De gedelegeerde is gemachtigd leerkrachten godsdienst in het voortgezet onderwijs en Pabo-studenten en identiteitsbegeleiders de bisschoppelijke akte van bekwaamheid af te geven.
- De Diocesane Katholieke Schoolraad Breda (DKSR) werkt met mandaat van de bisschop het diocesane beleid uit met betrekking tot het katholiek onderwijs.
- De DKSR heeft identiteitsbegeleiders in dienst die scholen ondersteunen bij het vormgeven van katholiek onderwijs. Dit team is werkzaam vanuit de Stichting iXc-DKSR.

(Zie ook de nota van de Nederlandse bisschoppen 'Beziel en Zelfbewust', 2002.)

'Theologie kan mensen helpen antwoorden te vinden'

student theologie in Tilburg

Mark Kuster

Mark Kusters (20) studeert theologie aan de Faculteit der Katholieke Theologie in Tilburg. Hij is dit jaar met zijn studie begonnen. Hij woont samen met zijn ouders in het landelijke Chaam.

Hij formuleert zijn antwoorden rustig en bedachtzaam. Zo ook op de vraag waarom hij theologie is gaan studeren. "Op een gegeven moment ontdekte ik dat ik in mijn beroep iets met het geloof wilde doen. In eerste instantie dacht ik aan het onderwijs, maar nu overweeg ik voor de Kerk te gaan werken. Vanuit de Kerk wil ik mezelf geven. Ik ben er nog niet uit of priesterschap mijn roeping is. Het is een heel proces om dit te ontdekken."

"Ik was al jong bij de Kerk betrokken. Als kind was ik misdienaar. Later, toen iedereen ermee stopte, ben ik ook gestopt. Sinds een paar jaar ben ik acoliet. We hadden een jonge priester in de parochie. Hij heeft mij gevraagd."

Sinds kort heeft hij contacten met het jongerenplatform van het bisdom. "In mei 2008 ben ik met hen naar Taizé geweest en in 2009 weer. Ik wist niet wat ik van Taizé moest verwachten, maar toen ik daar was, werd ik meteen gegrepen. Ik voelde een geweldige vrede. Daar was ik meteen

op mijn gemak. Ik heb genoten van de grote groepen jongeren, de vrede die er heerst tussen de mensen en het ontbreken van stress. De vieringen en gezangen waren prachtig."

Na Taizé werd Mark gevraagd om de Summerschool mee te organiseren. "Dit jaar vond de Summerschool, vier intensieve dagen van geloofsverdieping, plaats in de laatste week van juli in centrum Bovendonk te Hoeven. We behandelden de geloofsbelijdenis. Het was zeer verrijkend om te zien wat die woorden, die je wekelijks bidt, feitelijk betekenen. We hebben samen gebeden en de eucharistie gevierd. Dit was heel intens. Ik heb met plezier meegewerkt aan de organisatie. Als het jongerenplatform opnieuw een beroep op me doet, doe ik weer mee!"

En de theologiestudie? "Ik heb grote belangstelling voor het geloof van de jonge Kerk. In de colleges kerkgeschiedenis hoor ik over de martelaren. Ik heb grote bewondering voor deze gelovigen, die alles voor hun geloof overhadden. Daarnaast ben ik geraakt door de voorbeeldige inzet van de eerste christenen voor armen en zieken. Eenmaal afgestudeerd hoop ik het geloof te kunnen uitleggen. Momenteel zitten veel mensen met veel vragen. Theologie kan mensen helpen de goede antwoorden te vinden."

‘De school is betrokken bij de Kerk en het dorp’

Voorzitter parochiecommissie Langeweg

Bart van Gils

‘Ik beleef mijn werk als een roeping’

Lerares Frans, Mollerlyceum Bergen op Zoom

Isabella Bakker

Bart van Gils (42 jaar) is voorzitter van de parochiecommissie Langeweg. Hij is getrouwd en heeft twee kinderen. De oudste zit op de basisschool in het dorp Langeweg.

“We hebben bewust voor katholiek onderwijs gekozen,” vertelt Van Gils. “We willen dat onze kinderen op een christelijke manier leven. Dit betekent in onze visie dat kinderen oog en oor hebben voor elkaar, leren samen te spelen en samen dingen te ondernemen zonder anderen uit te sluiten. We vinden ook dat er aandacht voor de godsdienst moet zijn, al moeten de kinderen ook iets leren over andere religies.”

De lagere school heeft in zijn eigen gelovige vorming een belangrijke rol gespeeld. “De school werd geleid door zusters. Wij woonden naast het zusterklooster en de zusters kwamen vaak bij ons thuis. Toen ik in de derde klas van de lagere school zat, vroegen de zusters of ik niet de mis wilde dienen. Ik moest er toe overgehaald worden, maar sindsdien ben ik niet meer uit de kerk weg geweest. Ik was elke ochtend in de kerk te vinden. Later werd ik acoliet, koster, voorganger bij avondwakes en nu ben ik voorzitter van de parochiecommissie.”

Vanuit de parochiecommissie is hij betrokken bij de school. “De school is erg verweven met het dorpsleven. De leerkrachten hebben de leiding op

Koninginnedag, ze zijn betrokken bij de intocht van Sinterklaas en de kleuters van de eerste twee groepen gaan voorop in de carnavalsoptocht. Zo is er ook een band tussen school en Kerk. Om de twee maanden vinden er thematische vieringen plaats.”

“Er is een viering aan het begin van het schooljaar, er zijn vieringen rond Sint Maarten, Kerstmis en Pasen. Deze vieringen vormen het slotstuk van projecten. De pastorale beroepskrachten hebben met de school contact over deze projecten. In Langeweg is een kinderkoor. De leerkrachten geven volop steun aan dit koor. Een van hen is dirigente. Het vroegere schoolhoofd is organist.”

De voorbereiding op de eerste communie en het vormsel vinden plaats in de parochiekern. “Dit betekent niet dat de school er los van staat. De leraren kennen de projecten waarmee wij werken. Er is geregeld contact. Ongeveer twee derde van de kinderen doet mee.”

Van Gils heeft een druk bestaan. Van geloofsvorming voor zichzelf komt niet veel. “Ik heb wel verschillende cursussen gevolgd. Maar deze gingen meer over het besturen van een parochiekern,” zegt hij.

Isabella Bakker (28) werkt sinds twee jaar als lerares Frans aan het Mollerlyceum in Bergen op Zoom. De heilige Gertrudis van Nijvel en het Heilig Hart van Jezus bij de ingang herinneren aan de katholiciteit van het gerenommeerde lyceum.

De katholieke identiteit vormt een wezenlijk onderdeel van het schoolleven. “Ik ben een gelovige vrouw. Daarom geef ik bewust les op een katholieke school. Op deze school zijn religieuze vieringen: een openingsviering voor elk leerjaar, in december een Kerstviering, rond Pasen een Goede Vrijdagviering en tegen het eind van het jaar een slotviering. Ik herinner me nog dat ik als leerling van deze school deze vieringen erg mooi vond.”

Vorig jaar was ze nauw betrokken bij de openingsviering. “Ik was dat jaar naar de Wereldjongerendagen in Sydney geweest, een geweldige ervaring. Ik heb toen in de openingsviering over deze dagen mogen vertellen: over de paus, de gastvrijheid, de koala's en kangoeroes, en dat je met een groep zo'n geweldige eenheid mag beleven. De leerlingen reageerden enthousiast, vroegen of ze de volgende keer ook meekonden.”

“Onlangs was de bisschop op bezoek om met ons over de katholieke identiteit te spreken. Het vak levensbeschouwing is verplicht en we proberen verbanden te laten zien met andere vakken.

De brugklas had een project rond Bergen op Zoom in de middeleeuwen. In de lessen is de Gertrudiskerk bezocht. We hebben stilgestaan bij de liturgische functie van dit gebouw. Tijdens de Romereis voor de bovenbouw kunnen leerlingen opdrachten maken over het Vaticaan.”

Isabella probeert vanuit haar geloof les te geven. “Voor mij betekent dit dat ik de leerling centraal stel. Het gaat erom dat leerlingen zich als mens ontwikkelen. Eerst de persoon en dan pas resultaten.” Ze is voortdurend met haar geloof bezig. “Ik begeleid samen met anderen de groep tieners en jongeren in Bergen op Zoom. Ik ervaar dat ik me ook zelf moet voeden. Daarom hebben we ons ingeschreven voor de cursus ‘De kern van ons geloof’ in de parochie. Ik reis jaarlijks naar Taizé. Ook dat is belangrijk voor mijn vorming.”

Aan alles is te merken dat ze gelukkig is met haar levenskeuze. “Ik geloof dat de heilige Geest in mij werkt. Ik beleef mijn werk als een roeping. Volgens mij zijn onderwijs en priesterschap allebei een roeping. Ook ik ben altijd docent en werk met mensen die hun verhaal vertellen. Als ik in de stad rondloop, vervul ik tenslotte ook een voorbeeldfunctie voor mijn leerlingen. Het blijft een beroep en niet een levenskeuze, maar dat maakt het zeker niet minder interessant!”

In het katholieke onderwijs wordt geleerd met het oog op het leven: het leven in gemeenschap met God en met de medemens.

Katholiek onderwijs is er voor de mens, voor iedere mens en de gehele mens.

Katholiek onderwijs bereidt kinderen voor op hun verantwoordelijkheid ten aanzien van zichzelf, de medemens en de maatschappij.

waardigheid van de persoon
verantwoordelijkheid
leven als gave
vrijheid
ontplooiing
liefde

‘Mabuhay, de reis van ons leven’

Mabuhay-project, Filippijnen

Al enkele jaren organiseren twee bevlogen docenten van het Mencia de Mendoza Lyceum te Breda, Miranda van Loon en Peter van Schijndel, het Mabuhay-project, een reis naar de Filippijnen. Mabuhay is Filippijns voor ‘Welkom’.

Hoe de mensen leven op de Filippijnen, verder kijken dan je neus lang is en je handen uit de mouwen steken om wereldburger te worden. Dat is de uitdaging waar de twaalf leerlingen van het Mencia voor stonden deze zomer. Via een sollicitatieprocedure werden ze geselecteerd. Niet alleen de motivatie om mee te gaan speelde een rol, maar ook de kracht van de persoon in de groep en het om kunnen gaan met de ervaringen die de reis oproept. De uitwisseling is niet alleen een keus voor de ander, het is ook een innerlijke reis naar een bewuster mens. De kracht van deze reis schuilt in de ontmoeting die je raakt en je morele plicht om je verhaal door te vertellen, daarmee anderen te raken en te motiveren en iets te doen voor die ander.

In samenwerking met twee stichtingen die onderwijs stimuleren, Anak en Kalinga, leveren de leerlingen ter plaatse een bijdrage. De stichtingen zetten zich in voor het verbeteren van de leefomstandigheden en toekomstperspectieven van kinderen, jongeren en hun families op de Filippijnen.

Vorbereidingen

De leerlingen ondergingen een intensief voorbereidingsprogramma met onder meer een workshop maatschappijleer, die duidelijk maakte dat er op het gebied van inkomsten grote verschillen bestaan in de Filippijnen.

In de Filippijnen komen ook aardbevingen en

tropische regenbuien voor. Maar wat moet je nou precies doen als de grond ineens begint te schudden? En hoe komt het dat dit gebeurt? Is een paraplu genoeg tijdens zo'n tropische regenbui of moet je met zwaarder geschut komen? Al deze vragen werden door de aardrijkskundeleraar beantwoord.

Een onderdeel van de voorbereiding was een survivaltocht in de Biesbosch om de groepsband te versterken. Daarnaast moest er natuurlijk geld ingezameld worden. Je kunt immers niet met lege handen aankomen. Met allerlei activiteiten zamelden de leerlingen 11.500 euro in.

Verwachtingen

Eline Geytenbeek vertelt: “Ik zal deze reis nooit, maar dan ook nooit vergeten! Het was een emotionele en zware reis, omdat we natuurlijk heftige dingen zagen, zoals de armoede. Om aan de reis deel te nemen moest je echt iets voor de ander over hebben en af en toe iets opzij zetten. Ik wilde graag mee om met kinderen om te gaan en hen hun zorgen even te laten vergeten. En het was een kans om de wereld te ontdekken.”

Yannick Maas verwachtte veel arme mensen te zien die weinig hebben en in vossen rondlopen. Hij vond het wel stoer om mee te maken en een ander deel van de wereld te zien. “Mijn zus was razend enthousiast dat ik mee mocht!” Yannick wilde graag verschil maken. Niet alleen een soort micro-ontwikkelingshulp geven, maar ook een lach toveren op het gezicht van de kinderen.

Confrontatie

Eenmaal aangekomen was de confrontatie toch groter dan verwacht. “Toen we uit de auto stapten, wilden drie kinderen onze tassen dragen. Dat raakte me, ze hadden niets, anderhalve slipper en een kapot shirt. Op de vuilnisbelt was het nog erger. Ik wilde ze allemaal wel helpen, maar dat ging niet,” aldus Yannick.

Eline: “Ik voelde me zo'n verwend nest. Het land confronteert je met je eigen rijkdom, de welvaart, de goede opleidingen en de uitkeringen die we in Nederland hebben. Voor de mensen daar is elke dag er één van grote onzekerheid.”

Grote verschillen

De recente overstromingen van 26 september 2009 in Manilla hebben de verschillen weer pijnlijk duidelijk gemaakt. Het nieuws heeft beiden hevig geëmotioneerd. Eline: “We zijn daar geweest, we hebben met de mensen daar gesproken, we hebben de nieuwe keukens van het weeshuis gezien. En nu is die onbruikbaar door de overstromingen, wordt de ruimte niet gebruikt als keuken, maar als slaapplek voor velen die dakloos zijn geworden. Ook zijn er nog steeds kinderen vermist. Daar zijn misschien wel kinderen bij die we bij wijze van spreken nog hebben geschminkt tijdens een van de workshops die we gedaan hebben.”

Yannick is kwaad over het gebrek aan aandacht voor de overstroming: “Er wordt wereldwijd maar weinig geld gegeven, samen zo'n 70.000 euro. Wij namen alleen al 11.500 euro mee met ons

twaalfen!” Eline: “De orkaan Katrina in de VS kreeg wereldwijd veel meer aandacht en geld. We hebben ontdekt dat wie veel macht heeft ook veel hulp krijgt.”

Geloof

De Filippino's halen veel kracht uit hun geloof. Yannick: “Als je niets hebt en de overheid niks voor je doet, is geloof het enige houvast. De corruptie houdt de armoede in stand, de verkiezingen zijn niet eerlijk en de politie is onbetrouwbaar. Bij ons heeft de welvaart het geloof waarschijnlijk verminderd,” denkt hij.

“We hebben een enorme gastvrijheid ervaren tijdens ons verblijf in verschillende gastgezinnen. Ondanks de ellende en de armoede delen mensen met elkaar. Ze blijven altijd positief en proberen er lachend het beste van te maken.”

En wat willen ze van de reis nu doorgeven aan anderen? Yannick: “Wat niet..? Als je kan gaan, zeker doen. Ik heb een enorme drive gekregen om mijn eigen rijkdom te delen met armeren.” En Eline concludeert filosofisch: “We keken naar anderen en zagen onszelf.”

Ine Backhuijs

Ine Backhuis is docent maatschappijleer op het Mencia de Mendoza Lyceum.

Zie ook www.mabuhay.mencia.nl

Geloof en wetenschap

Het christelijk geloof is vanaf zijn ontstaan blootgesteld aan scherpe kritiek. Eerst richt deze zich op de christelijke inhoud van het Godsbegrip. Met de opkomst van de natuurwetenschap verandert de aard van de kritiek. Zij gaat nu over het Godsbegrip zelf.

Het doel van de natuurwetenschap is om de wereld van de verschijnselen te ordenen, om orde in de wanorde te scheppen.

Om greep te krijgen op zijn leefwereld, ontwikkelt de mens een visie die gebaseerd is op de gedachte dat alles wat gebeurt noodzakelijk is. Daartoe ontwikkelt de mens een methode die enerzijds berust op waarnemen en anderzijds op een bij voorkeur wiskundige beschrijving van de waarnemingen in een theorie. Dit samenhangend geheel is mogelijk dankzij zelf bedachte begrippen. Bijgevolg beslist de theorie over wat waargenomen wordt.

Over natuurwetenschap

Begrippen als God en openbaring behoren niet tot het natuurwetenschappelijk taalspel. Dit betekent dat de natuurwetenschap God methodisch uitsluit en bijgevolg geen uitspraken over God en het christelijk geloof kan doen. Weliswaar zijn de in de natuur voorkomende structuren van een indrukwekkende complexiteit, maar dat betekent niet dat ze ontworpen zijn (Intelligent Design) of een ontwerper hebben (God). Dat is slechts een aanvechtbare speculatie.

Tegenwoordig verloopt de aanval op het Godsbegrip via een wereldbeeld dat geënt is op de resultaten van de moderne natuurwetenschap, de zogeheten Theorie van Alles (TvA). Volgens de TvA heeft toeval de kosmos en de natuurwetten doen ontstaan uit het niets door middel van een oerknal.

Na verloop van tijd ontstaat de aarde als resultaat van allerhande fysische processen. Vervolgens vormt zich een oersoep op het aards oppervlak. Daaruit ontstaat het veelsoortige leven als gevolg van de natuurwetten, het toeval en de strijd om het bestaan met de daarbij behorende overleving van de meest aangepaste. Uiteindelijk resulteert dit evolutieproces in de komst van de mens.

Een kentheoretische analyse van de aard van de natuurwetenschap brengt echter aan het licht dat de TvA geen natuurwetenschappelijk verhaal is. De daarin optredende begrippen als oerknal, oersoep en de overgang tussen soorten zijn allesbehalve experimenteel toegankelijk, zoals vereist voor bonafide natuurwetenschappelijke beschrijving. Ook de menswording uit de oersoep via de evolutie valt niet na te gaan, laat staan te reproduceren. Een overgang van de ene naar de andere soort is niet experimenteel bewezen. Toeval, aanpassing en tijd moeten die overgang bewerkstelligen. Reproduceerbaarheid van het evolutieverhaal lijkt onmogelijk gezien de onherhaalbaarheid van het benodigde toeval en de lange tijdsduur.

Duiding

Beoefening van de natuurwetenschap leert de mens dat de verschijnselen zich aan hem manifesteren, dat hij ze niet zelf scheidt. Die ervaring valt op twee manieren te interpreteren. Hij kan de verschijnselen zien als absolute gegevens en alle overige ervaringen als manifestaties daarvan. Een areligieuze benadering, maar niet per se wetenschappelijker dan welke andere visie ook. Immers dát er zich verschijnselen manifesteren - in plaats van bijvoorbeeld niet - is op zichzelf onverklaarbaar.

De ervaren onverklaarbaarheid is echter ook religieus te duiden, namelijk als verwijzing naar het mysterie van zijn bestaan. Daarmee stelt de mens zich open voor het inzicht dat hij uiteindelijk op een niet-weten stuit. Dát hij er is kan hij voor kennisgeving aannemen, maar weten hoe, waardoor of waarom dat komt dat hij er is, zijn onbeantwoorbare vragen. Religies hebben weet van dit niet-weten. Zij aanvaarden dat het mysterie van het bestaan niet valt te duiden, de menselijke kennis transcendeert. Dat inzicht van niet-weten, het besef dat de mens geen greep kan krijgen op het mysterie van zijn bestaan, zet de wetenschap buiten spel.

Het debat

Een opvallende trek van het debat tussen geloof en wetenschap is dat de deelnemers maar al te vaak wezenlijk inzicht in tenminste een van beide onderwerpen missen. Theologen en filosofen kennen de natuurwetenschap slechts uit de populair-wetenschappelijk literatuur met als gevolg dat natuurwetenschappelijk inzicht afwezig is. Haar theorieën zijn niet te verstaan zonder kennis van vakterminologie en wiskundige taal. Natuurwetenschappelijk geschoolde deelnemers negeren nagenoeg allemaal de filosofische aspecten van de natuurwetenschap. Zonder kennistheorie valt echter geen inzicht te krijgen in de aard van de natuurwetenschap.

Voorts blijkt dat veel deelnemers een beperkte en soms karikaturale visie op religie en haar diverse uitingsvormen hebben. Bijgevolg is de kwaliteit van het debat zeer twijfelachtig. Een bijkomstig effect is een nauwelijks onderkend probleem. Deelnemende theologen en filosofen versterken door hun

kritiekloze overname van natuurwetenschappelijke speculaties de maatschappelijke acceptatie hiervan met alle gevolgen van dien.

Kortom, geloof en wetenschap, de beschrijving van verschijnselen, zijn niet strijdig met elkaar. Daarentegen geloof en TvA wel. Hun antwoord op de vraag 'Waarom zijn wij op aarde?' maakt dat direct duidelijk.

Het natuurwetenschappelijke denken is een algemeen aanvaard paradigma, in wetenschap en onderwijs. Sluit dit denken de Bijbelse Openbaring, zoals de Kerk dit leert, uit? Hoe verhouden (natuur)wetenschap en geloof zich tot elkaar? Waar Kerk en onderwijs samen optrekken is een discussie tussen geloof en wetenschap onvermijdelijk en informatief. Ger Vertogen is emeritus hoogleraar theoretische natuurkunde en al langere tijd deelnemer aan het debat.

Een kleine tweeduizend jaar geleden vraagt de Romeinse gouverneur aan de voor zijn rechterstoel gesleepte Pothinus, de eerste bisschop van Lyon: "Wie is de God van de christenen?" De komende martelaar zegt hem: "Indien u hiertoe waardig bevonden wordt, zult u Hem leren kennen." Vandaag klinkt die vraag opnieuw. Is het antwoord niet gelijk? De Godsvraag is niet te aarden in een rationeel kennen, maar in een kennen van het hart, een kennen dat niet in taal overdraagbaar is. Een kennen door met God op weg te gaan, een kennen dat niet objectief, maar deelnemend is, een kennen dat de kenner verandert.

Ger Vertogen

*Emeritus hoogleraar theoretische natuurkunde
aan de Radboud Universiteit*

De katholieke school

Wat is een katholieke school? De bisschoppelijk gedelegeerde voor het onderwijs, Martina Meul, ging in gesprek met twee directeuren. Wilma van Aard is directeur van de lagere school Petrus en Paulus in Breda. Jos Brand is directeur van het Ostrea Lyceum voor voortgezet onderwijs in Goes.

V.l.n.r. Jos Brand, Wilma van Aard, Martina Meul

Martina Meul: “Wanneer is volgens jullie een school katholiek?” Wilma van Aard: “Daarvoor moet je een visie en overtuiging hebben binnen het katholieke geloof. En het gaat om het godsdienstonderwijs, het vieren en het bidden op een school, en over hoe je met elkaar omgaat, waarden en normen die leidend zijn. De katholieke identiteit uit zich in het programma voor de kinderen. En er moet een relatie zijn tot de parochie.”

Christelijke waarden

“Maar hoe herken je een katholieke school?” reageert Jos Brand. “Ja, er zijn vieringen op onze school, er zijn goede doelen waarvoor de leerlingen zich om niet inzetten, er zijn godsdienstlessen en alle klassen openen met een dagopening. Maar als Brabantse katholiek denk ik: je bent gedoopt, je

bent als kind vaak naar de kerk geweest, maar je staat er niet steeds zo bij stil dat je katholiek bent.” Hetzelfde geldt misschien ook voor de katholieke school, wil hij maar zeggen. “Is er uiteindelijk heel veel verschil tussen scholen? Onze cultuur is joods-christelijk. Iedereen vindt de waarden die daarmee verbonden zijn belangrijk. Ook een openbare school. En ook daar kan godsdienstonderwijs worden gegeven door gelovige docenten. Katholieken hebben niet het unieke recht op die waarden.”

Maar is er niet toch een verschil tussen onderwijs op basis van humanisme en een katholieke school? “Is het niet een ander perspectief dat wordt geboden: er is een God die van ons houdt, over de dood heen?” vraagt de bisschoppelijk gedelegeerde. Jos Brand: “Ook op een openbare school kunnen

ze dat uitleggen.” En móeten ze het uitleggen, geeft hij aan: “Je kunt de wereld en je eigen plaats daarin, de cultuur, kunst, literatuur niet begrijpen als je de Bijbel niet kent. Die moet je gelezen hebben.” Daarop stelt Van Aard echter: “Maar dan is de vraag: omarm je het ook?”

Identiteit

Maar hoe zet je een christelijke identiteit neer? Brand: “We nodigen mensen uit om mee in het verhaal te stappen van de Bijbel en de traditie. Dat doen we ook met nieuwe jonge leerkrachten.” Op het Ostrea Lyceum is spontaan een gebedsgroep ontstaan van leerlingen en leerkrachten. “En soms komen jonge monniken op bezoek van de gemeenschap Tibériade uit België. Zij vertellen over hun leven van contemplatie en dienst aan de naaste en dat fascineert de leerlingen. Ze hebben een echte behoefte aan informatie, om ‘ingewijd’ te worden als het ware.”

Ook het lager onderwijs probeert de kinderen in te wijden en dan zijn de eerste heilige communie en het vormsel belangrijke momenten. Op de Bredase school is onlangs de pastoraal werkster uit de parochie nog op bezoek geweest. Van Aard wijst op de samenwerking van school en parochie: “Er worden gezinsvieringen voorbereid, waarbij de school wordt gevraagd naar kinderen die kunnen meehelpen met het aankleden van de kerk en met het lezen van de voorbeden. En als de parochie naar de school wil komen, kan er nog meer mogelijk zijn.”

School en parochie, in het voortgezet onderwijs gebeurt het veel minder dat er contact is. De leerlingen in de leeftijd van 12 tot 17 jaar lijken een beetje een ‘vergeten groep’. Jos Brand: “Katholieke ouders zitten de school wat dat betreft ook niet zo achter de broek.”

Leidend principe

De gedelegeerde stelt nog een vraag: “Is geloof op jullie school richtinggevend voor het onderwijs? Denk aan de visie op het kind vanuit het principe dat de mens beeld van God is.”

Beide directeuren moeten echter aangeven dat het geloof in de visie op de werkzaamheden geen rol speelt. “Voor ons is elk kind uniek en we zeggen dat elk kind basisbehoeftes heeft waaraan recht moet worden gedaan,” zegt Van Aard, “maar we koppelen dit niet expliciet aan het geloof. De scheidslijn

tussen meer humanistische beginselen en het geloof is moeilijk te trekken.” Daarom port Martina Meul nog wat door: “En een principe als degene liefhebben die je eigenlijk niet kunt luchten?”

Jos Brand: “Dat is volgens mij niet iets dat is aan te brengen op een school. Kinderen worden opgevoed door de ouders in een steeds meer geïndividualiseerde samenleving. En wie is daarin verantwoordelijk voor zaken buiten de directe eigen kring? Een ander? De overheid? Een ander liefhebben, zoiets moet worden voorbereid in de gezinnen, maar als wij ze met hun twaalf jaar binnenkrijgen, hebben ze over het algemeen heel wat meer meegekregen van wat een ander voor jón kan betekenen, dan andersom: wat zij voor een ander kunnen betekenen.”

In die zin is de maatschappelijke stage die de overheid stimuleert contraproductief vindt Brand. “Een belangrijke waarde is wat mij betreft zorgzaamheid. Zorgzaam zijn voor een ander, omdat je hart groot genoeg is. Maar in de maatschappelijke stage moet je wat voor een ander doen, niet omdat je hart groot genoeg moet zijn om dat ‘om niet’ te doen, maar omdat je je diploma moet halen.”

Bezieling

Een directeur van een school heeft een voortrekkersrol. Ook waar het gaat om de katholieke identiteit. Wilma van Aard: “Als je je daarvoor inzet, heeft dat invloed op de leerkrachten. Dus we zoeken voortdurend naar goed lesmateriaal voor het godsdienstonderwijs en houden daarnaast het gesprek gaande over wat het betekent dat we een katholieke school zijn.”

“Maar over het algemeen ben je als schooldirecteur vooral een manager die zich met allerlei zakelijke dingen bezighoudt,” constateert Van Aard. Jos Brand bevestigt dit en vult het aan: “Zeker, je bent een manager, maar als ik kinderen zie in de gang wil ik er altijd iets van interactie mee hebben. Kinderen vertrouwen je soms ook heel onwaarschijnlijke dingen toe. En heb je dan ook een bemoedigend woord waarmee zo’n kind weer verder kan? Je moet een antwoord hebben waar zo’n kind wat aan heeft.”

Daphne van Rosendaal

Vorming naar ziel, hart en geest

Paus Benedictus XVI heeft 2009-2010 tot jaar van de priesters uitgeroepen om het streven van alle priesters naar een innerlijke vernieuwing te intensiveren, om te komen tot een nog sterker en daadkrachtiger getuigenis voor het evangelie in de wereld.

Het jaar van de priesters is bedoeld als een stimulans voor priesters om te streven naar innerlijke vernieuwing met het oog op een evangelisch getuigenis in de wereld. Wanneer iemand zich voorbereidt op de priesterwijding, gaat het in de studie en de vorming om de ontwikkeling van de gehele menselijke persoon. En wanneer het over het priesterschap gaat, dan is de gehele Kerk daarmee gemoeid (*Vaticanum II, Lumen gentium, 1964, nr. 10*).

Het document *Pastores dabo vobis* van paus Johannes Paulus II (1992) over de vorming van de priesters onderscheidt vier dimensies in de priesterlijke vorming (nr. 5). Zij zorgen samen dat

een priesterkandidaat in de loop van de studie en de stage werkelijk gevormd wordt naar ziel, hart en geest, met het oog op zijn werk in de Kerk.

Vorming van priesters

Eerst de dimensie van de menselijke vorming. Toekomstige priesters moeten “een aantal menselijke kwaliteiten cultiveren die nodig zijn voor de vorming van evenwichtige, sterke en vrije persoonlijkheden, die in staat zijn de last van de pastorale verantwoordelijkheden te dragen” (nr. 43). De tweede dimensie is de geestelijke vorming om te leren leven in gemeenschap met God en de band met Christus te voeden en te onderhouden.

Dit geldt voor alle gelovigen. Meer gestructureerd geldt het voor priesters in opleiding om later op hun beurt geestelijk leidsman van anderen te kunnen zijn. De geestelijke vorming behelst ondermeer het biddend en mediterend leren lezen van het woord van God. Het is ook belangrijk om te komen tot authentiek gebed, zowel door kennis op te doen van hoe te bidden alsook te ondervinden wat bidden kan betekenen: antwoorden op het woord van de Heer, de waarde van de stilte ervaren. Tevens krijgen de dagelijkse viering van de eucharistie en de deelname aan andere sacramenten goede aandacht.

De derde dimensie wordt de intellectuele vorming genoemd. Ook op het verstand wordt een beroep gedaan. Immers, iedere gelovige dient bereid te zijn het geloof uit te leggen en zonodig te verdedigen, en rekenschap te kunnen afleggen van de hoop (*cf. 1 Petr. 3, 15*). Daarom is het belangrijk dat kandidaten voor het priesterschap in hun studie en vorming een volledig en synthetisch inzicht verkrijgen in het geloofsgoed van de Kerk, op grond van Schrift en Traditie. Zij leren om de uitleg en de verkondiging van het geloof ter hand te nemen, juist ook bij pluralisme in geloofsbeleving en bij godsdienstige onverschilligheid. De intellectuele vorming beoogt dat priesters in staat zullen zijn “het onveranderlijke evangelie van Christus te verkondigen en geloofwaardig te maken voor de legitieme vragen van de menselijke rede” (*Pastores dabo vobis, nr. 51*).

De vierde dimensie is de pastorale vorming. “De gehele opleiding van de studenten moet erop gericht zijn dat zij, naar het voorbeeld van Jezus Christus [...] tot echte zielenherders worden gevormd.” De studie bereidt voor op het dienstwerk van het woord, het dienstwerk van eredienst en heiliging (vooral door de eucharistie), het dienstwerk van herder. Het herderlijke dienstwerk wordt in *Pastores dabo vobis* kernachtig omschreven als: “Christus aan de mensen weten voor te houden, die niet is gekomen om gediend te worden, maar om te dienen en zijn leven te geven als losprijs voor velen” (nr. 57). Wie mocht denken dat na studie en wijding de vorming en toerusting voor een priester ten einde is dan wel overbodig, miskent de noodzaak van voortgaande vorming: “Vergeet niet het vuur aan te wakkeren van Gods genade die in u is” (*2 Tim. 1, 6*).

In zijn brief aan het begin van het jaar van de priesters vraagt paus Benedictus XVI bijzondere aandacht voor het terrein van de samenwerking. Priesters vormen immers samen met alle gedoopten het ene priesterlijke volk van God. Het jaar van de priesters is dus tevens een uitnodiging om met nieuw enthousiasme en meer diepgang de samenwerking in de Kerk als geheel te bevorderen.

Dit vraagt dat we aandacht hebben voor de roeping van iedere gedoopte en oog houden voor de onderscheiden ambten en functies in de Kerk. Alle leden van de Kerk zijn geroepen om mee te werken aan de zending en opbouw van de Kerk. Voor deze opdracht hebben de leden van de Kerk elkaar nodig: degenen die op grond van hun doopsel delen in het gemeenschappelijk priesterschap en degenen die krachtens de wijding het ambtelijk priesterschap vervullen. Diakens werken als gewijde bedienaren met de priesters mee voor het dienstbetoon aan de gemeenschap. De medewerking die pastoraal werk(st)ers met een zending verrichten staat eveneens ten dienste van de geloofsgemeenschap (Vgl. Nederlandse bisschoppenconferentie, *Meewerken in het pastoraat* [1999] 10-13).

Voortgaande vorming op het terrein van de samenwerking is van vitaal belang. Enerzijds in het kader van de pastorale teams: de samenwerking van priesters met diakens en pastoraal werk(st)ers. Anderzijds de intensivering van de samenwerking van de pastorale teams met vrijwilligers en andere parochianen.

Om als pastoraal team met vrucht te kunnen samenwerken is voor alle teamleden vorming op menselijk, geestelijk, intellectueel en pastoraal vlak onontbeerlijk. Deze kwaliteiten komen ook de verdere samenwerking met vrijwilligers en andere parochianen ten goede.

Met het geloof voorop en de bereidheid tot onderlinge samenwerking kan het jaar van de priesters een aanleiding zijn tot verdere verdieping van de identiteit en spiritualiteit van de priesters, en daarmee van de hele Kerk, want zoals hierboven reeds gezegd “wanneer het over het priesterschap, en daarmee van de hele Kerk, want zoals hierboven reeds gezegd “wanneer het over het priesterschap gaat, dan is de gehele Kerk daarmee gemoeid.”

+ J.H.J. van den Hende

Kerk en school: Rijk verleden en hoopvolle toekomst?

In 1968 werd de Diocesane Katholieke Schoolraad (DKSR) opgericht. Feitelijk was de oprichting van de DKSR een uitvloeisel van verschuivingen in het katholiek onderwijs in de jaren zestig van de vorige eeuw.

Tot eind jaren zestig van de vorige eeuw bezaten parochies één of meer eigen scholen. Het kerkbestuur, met de pastoor als voorzitter, functioneerde als schoolbestuur. De geestelijken van de parochie verzorgden het godsdienstonderwijs. Er was een dagelijkse schoolmis en een maandelijkse schoolbiecht. Op school vond ook de voorbereiding van de eerste heilige communie plaats. Ook in het voortgezet onderwijs was de Kerk vanzelfsprekend aanwezig. Aan iedere middelbare school was een priester-moderator verbonden. Hij tekende voor de vorming van de leerlingen tot goede katholieken. Elke eerste vrijdag van de maand droeg hij een heilige mis op, waarbij alle leerlingen en docenten aanwezig waren. De school was feitelijk een verlengstuk van de Kerk.

Veranderingen

De katholieke zuil stond als een huis. Tegelijkertijd voorvoelde iedereen dat er veranderingen voor de deur stonden. De welvaart, het scholingsniveau en de technische mogelijkheden namen toe. Nieuwe media als radio en televisie gooiden de deuren open. In de kerkgemeenschap vond van 1962 tot 1965 het Tweede Vaticaans Concilie plaats. In de spoor van daarvan vonden veranderingen plaats. De visie op katholiek onderwijs veranderde. De school werd steeds meer beschouwd als een zelfstandig instituut, met eigen doelstellingen. De katholieke identiteit zat vooral verscholen in het mensbeeld waarvan de school uitging. Deze veranderde visie vertaalde zich ook op institutioneel niveau. De katholieke school verzelfstandigde zich ten opzichte van parochie en Kerk.

De schoolraad

Om het beleid in de Nederlandse bisdommen niet te zeer uiteen te laten lopen vaardigden de bisschoppen in 1968 het Algemeen reglement van het Katholiek onderwijs uit. Al eerder in dat jaar waren zij akkoord gegaan met de oprichting van de Nederlandse Katholieke Schoolraad (NKSR). In hetzelfde jaar kwam in het bisdom van Breda de Diocesane Katholieke Schoolraad (DKSR) tot stand. In 1972 werden het in het bisdom van Breda kerk- en schoolbestuur ontvlochten. Beide raden behartigden op landelijk c.q. diocesaan niveau de relatie van de Kerk met het katholiek onderwijs.

Ondersteuning

De DKSR hield zich vooral bezig met de identiteit van de katholieke school. Met het oog hierop heeft

zij verschillende documenten gepubliceerd. De identiteit is soms een uitdaging, omdat scholen steeds vaker een pluriforme leerlingenpopulatie kennen.

Daarnaast stak de raad veel energie in de ondersteuning van het godsdienstonderwijs op de scholen. Vanaf het einde van de jaren zestig gebeurde dit door districtscatecheten. Aanvankelijk waren dit priesters die een catechetische vorming hadden genoten op het Hoger Katechetisch Instituut in Nijmegen. Later werden steeds meer leken theologen als districtscatecheet aangesteld. Naast de inhoudelijke ondersteuning van het godsdienstonderwijs droegen zij ook zorg voor het onderhoud van de relatie tussen school en parochie. Het godsdienstonderwijs zelf is in de loop der jaren ook geëvolueerd. Momenteel krijgen leerlingen lessen in levensbeschouwing. Zij worden niet zozeer ingevoerd in een godsdienst, maar krijgen inzicht in de verschillende religies. Daarbij tracht de leraar bij hen een gevoeligheid voor levensbeschouwelijke vragen te ontwikkelen.

'Een werk van liefde'

De DKSR vierde op 10 juni 2009 zijn veertigjarig bestaan. Bisschop Van den Hende en Titus Frankemölle, directeur van het Zeldenrust-Steelantcollege in Terneuzen, gingen in op de plaats van het katholiek onderwijs in deze tijd.

Bisschop Van den Hende gaf aan dat kerkelijke documenten een verband leggen tussen het katholiek onderwijs en de zending van de Kerk. "De Kerk beschouwt de educatieve opdracht van

de katholieke school als een werk van liefde en een dienst aan de samenleving. Het katholiek onderwijs richt zich op de vorming van de hele menselijke persoon en koerst op wat een leerling fysiek, sociaal, ethisch en spiritueel ten goede komt. Het gaat erom dat God mensen concreet met zijn liefde kan bereiken, dat mensen worden wie zij zijn: geliefd beeld van God."

Identiteit

Titus Frankemölle, rector van het Zeldenrust-Steelantcollege in Terneuzen, sprak vanuit zijn praktijk. Het Zeldenrust-Steelantcollege is een samenwerkingsschool van protestanten en katholieken. Ook op zijn school zitten leerlingen met een verschillende achtergrond. Dat betekent voor Frankemölle niet dat identiteit van de school zou moeten worden aangepast: "Identiteit en pluraliteit sluiten elkaar niet uit. Je moet voor jezelf bepalen dat er een kern is die je wilt bewaren, je moet uiteindelijk weten waarvoor je staat. Wij verzorgen onderwijs voor de mens; voor iedere mens en voor de gehele mens."

Het college verwacht van ouders en leerlingen dat zij achter de visie van de school staan. "Dit heeft ons nog geen enkele leerling gekost," aldus Frankemölle.

Elke klas krijgt godsdienstonderwijs. Naast de godsdienstlessen en de dagopening zijn er drie vieringen per jaar, met de opening van het schooljaar, met Kerstmis en met Pasen. "We besteden aandacht aan projecten als Intercity bestemming Pasen in de Goede Week, de Bijbel10daagse in oktober en we houden acties voor goede doelen, dichtbij en veraf."

De leerlingen krijgen ook les over andere wereldgodsdiensten. "Tijdens de godsdienstlessen komen vanuit katholiek en christelijk perspectief alle wereldgodsdiensten aan bod, zodat leerlingen daar respect voor hebben," aldus Frankemölle met zekere trots.

De school organiseert ook bezinningsmomenten voor docenten. Pas benoemde docenten volgen een jaar lang een door de school georganiseerde cursus christendom en nemen deel aan een kloosterweekend. Met regelmaat heeft de school contact met kerkelijke vertegenwoordigers. "Houd er rekening mee dat op onze scholen dagelijks meer kinderen bij elkaar zijn dan wekelijks mensen in de kerk komen. Alleen al daarom is het van belang dat school en Kerk op elkaar betrokken blijven!"

Hans de Jong

Kerk in de steigers

H. Lambertuskerk Etten-Leur

Bossen, heiden, akkers en velden. Zo was vroeger het uiterlijk van westelijk Noord-Brabant. Wie nu bij Etten-Leur komt, kan zich dat niet voorstellen. Overall nieuwe woonwijken en industrieterreinen, die getuigen van de economische dynamiek van deze plaats. Toch bezit ook Etten een rijke historie.

Hiervan getuigt de vroegere Nederlands Hervormde kerk die vroeger aan de Rijksweg stond. Het kerkgebouw, waar eens de vader van Vincent van Gogh preekte, is nu in gebruik als raadzaal. Deze staat op de plaats waar al rond 1250 een kleine kapel verrees. Na de vrede van Münster (1648) moesten de katholieken de oude dorpskerk afstaan aan de kleine protestantse gemeente. Zij bouwden een schuurkerk. Deze is de voorganger van de huidige H. Lambertuskerk aan de Markt van Etten.

In het begin van de negentiende eeuw kregen de katholieken hun vrijheid terug. Aanvankelijk probeerden ze de oude kerk terug te krijgen. De protestanten, voor wie deze kerk te groot was, besloten in 1821 twee zijbeuken af te breken. Zo verloor de oude dorpskerk voor de katholieken zijn aantrekkelijkheid. Zij moesten overgaan tot de bouw van een nieuwe kerk. Deze kwam rond 1873-1877 tot stand. P. van Genk, in het Bredase bisdom een gekend architect, tekende voor het ontwerp. De

H. Lambertuskerk is een neogotische kruiskerk, in 1877 ingewijd. Sinds 1967 is hij ingeschreven als rijksmonument.

Zo'n monument vraagt onderhoud. Al in de jaren vijftig van de vorige eeuw vond een grootscheepse restauratie plaats. Nu is er weer een grootscheeps herstel. Het exterieur wordt grondig onder handen genomen. Vele dakvlakken zullen van een nieuwe lei-bedekking worden voorzien. Nieuwe goten moeten worden aangebracht. Vooral de toren, met veel metsel- en voegwerk, wordt grondig aangepakt. Alle door houtrot aangetaste constructieve onderdelen in de kapconstructie worden hersteld. De toren met spits zal volledig in de steigers komen. Volgens F. van de Linden van de afdeling bouwzaken van het bisdom is dit alleen al een hele klus. Het werk moet eind 2011 klaar zijn.

Bij de provincie Noord-Brabant is een restauratieplan ingediend. De totale plankosten bedragen € 2.316.00. In december 2008 heeft de provincie Noord-Brabant het plan gehonoreerd in het kader van het wegwerken van een restauratieachterstand met een subsidie van ruim € 1,4 miljoen voor de periode van 2009-2011. Om het resterende bedrag bij elkaar te brengen voert de parochie diverse acties. Men hoopt ook een bijdrage van de gemeente.

Thuis...en toch hoor ik er gewoon helemaal bij!

Parochianen de gelegenheid bieden overal vieringen te kunnen volgen van goede geluidskwaliteit? SIKN kent een flexibel kerktelefoonstelsel, gebruiksvriendelijk voor zowel zender als ontvanger. Een greep uit de aansluitmogelijkheden: bij ouderen die niet meer naar de kerk kunnen, in het verzorgingstehuis, thuis bij ziekte of bij (langdurig) verblijf in het buitenland.

Meer informatie of een offerte? Bel (0182) 75 05 20 of mail verkoop@sikn.nl.

www.sikn.nl stichting intermediair kerkroep nederland

KERKELIJK MEELEVEN, OVERAL

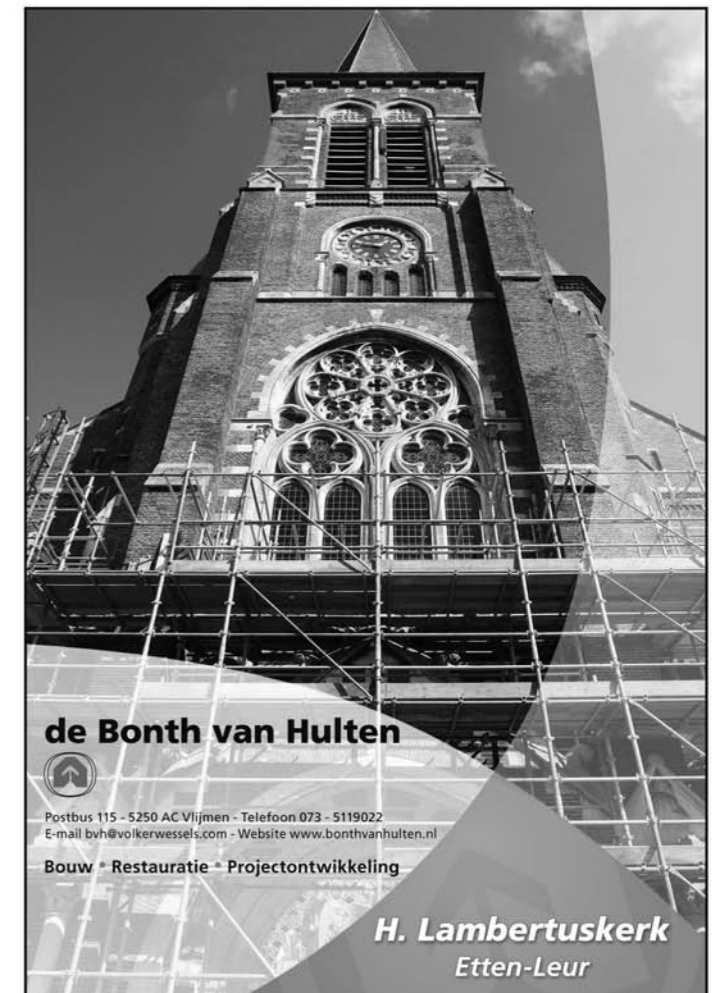
PRIESTER OF DIAKEN WORDEN VANUIT JE BEROEP

pb
bovendonk
priester- en diakenopleiding

een deeltijdsopleiding met een eigen aanbod aan hen die vanuit hun beroep priester of diaken willen worden

Informatie: Priester- en Diakenopleiding Bovendonk
Hofstraat 8 · 4741 AK Hoeven · Telefoon: 0165-504277
E-mail: secretariaat@bovendonk-opleidingen.nl
Website: www.bovendonk-opleidingen.nl
Uw steun is welkom: P 2580680 t.n.v. Stichting PDOB te Breda

de Bonth van Hulst

Postbus 115 - 5250 AC Vlijmen - Telefoon 073 - 5119022
E-mail: bv@volkerwessels.com - Website: www.bonthvanhulst.nl

Bouw · Restauratie · Projectontwikkeling

H. Lambertuskerk
Etten-Leur

'Ik antwoord op wat U in mijn hart hebt gelegd'

www.roeping.nu

Relisound ave

Geluid
Beeld
Ringleiding
Kerktelefoon

Relisound Tel: 0113-229519
info@relisound.nl www.relisound.nl

